

ПУБЛІЧНЕ VERSUS ПРИВАТНЕ У КОНТЕКСТІ ФІЛОСОФІЇ РІЧАРДА СЕННЕТА

Олінкевич В.І.

Львівська національна академія мистецтв

Актуальність: спостереження за розгортанням та процесуальністю існування сучасного міста, і його іманентної тенденції до проявів суперечностей, з однієї сторони та логічності з іншої, продукує думку про недостатнє дослідження простору міста. Якщо б дослідники спробували сконструювати дескриптивні карти сучасного міста у поняттях геометрії чи логіки то, імовірно, що постулатів Евкліда у “Джерелах” та “Категорій” Арістотеля було б недостатньо. Іншими словами, – якщо ми ведемо дискурс про сучасний урбаністичний простір то, на нашу думку, цей простір буде проявляти себе у своїй наповненості у контексті “Неевклідової геометрії” М. І. Лобачевського і Г. Рімана та “Уявній логіці” М. О. Васильєва.

Наукові дослідження “проводять розкопки” феномену міста, віднаходячи при цьому все нові питання та проблеми. Однією із концептуальних проблем у статті є окреслення атрибутів публічного і приватного та причин трансформації саме публічного простору у сприйняті суб’єктом міста.

Проблемою саме такого штибу займалися ряд філософів: Ю. Габермас, А. Шюц, І. Гофман, Е. Гіденс, Р. Сеннет та ін. Одначе, чіткої визначеності та самостійності на даному етапі аналізу це питання, очевидно, не отримало. Можливо, це пов’язано з різними підходами до визначенням понять публічного і приватного у таких наукових дисциплінах як психологія, правознавство, філософія, соціологія, антропологія та ін.

Мета: проаналізувати трансформацію явища публічного та описати в цьому контексті взаємозв’язок приватного та публічного.

Аналізуючи культурно-поведінкові взірці суб’єктивності міста, питанням публічного та приватного простору у свій час займалися такі соціальні філософи як Е. Дюркгейм, В. Зомбарт, М. Вебер, Г. Зіммель та ін. В свою чергу Ф. Бродель і Л. Мамфорд аналізують місто у контексті історико–трансформаційних типів. Філософування про простір і час міста дослідників: М. Гайдеггера, М. Мерло-Понті, В. Беньяміна, Г. Башляра, дають нам можливість продовжувати дослідження аналізуючи відношення “приватне–дім”, “дім–мова” тощо.

Етимологія понять “публічного” і “приватного” дає нам “ключ” для інтерпретації дихотомії суб’єктивності у просторі міста західної культури. Вперше зафіксовані висловлювання, які містять у собі

поняття “публічне” в англійській мові, де його ототожнювали із загальним благом в суспільстві, як зазначає Р. Сеннет. Як от у 1470 році англійський письменник Томас Мелорі розповідає про “імператора Луція – диктатора і прокуратора публічного порядку Риму” [3, с.23]. Через сімдесят років відбулось прирощення смислу до поняття “публічного”, як до чогось “очевидного і відкритого” для загального огляду. Англійський історик Едуард Хол писав у своїй *Хроніці* 1542 року: “Їхнє внутрішнє невдоволення не могло утриматися від того, щоб не заявити про себе привселюдно у місцях публічних, а також приватних”. Вжите тут поняття “приватного” позначається, як суб’єктивність наділена привілеями, що ідентифікує себе з персонами, які займають поважний статус у суспільстві. До кінця XVII століття інтерпретація бінарності “публічного” і “приватного” пересікається з точкою сучасного розуміння. “Публічне” позначалось, як відкрите для загального розгляду, натомість “приватне”, як прихований бік життя, обмежений сім’єю і друзями; так Стіл писав у *Пліткарі* у 1709 році: “Ці впливи... на публічні і приватні вчинки людини”, або Батлер у *Повчаннях* (1726): “Кожну людину слід розглядати у двох якостях, приватному і публічному” [3, с.23].

Експлікуючи поняття публічного простору можемо виокремити декілька підходів. Зокрема є цікавим узагальнення різних інтерпретацій проблеми публічного дослідником О. Панченковим, відносно, ліберальної теорії. Зміст якої, протиставлення “публічного” державному і ототожнення публічної сфери з вільними громадянами, їх вільною економічною діяльністю. Для класичних лібералів XIX століття і неолібералів публічна сфера була непідконтрольною державі (зокрема ринок). Для соціал-демократів і інших “лівих” ринок виступає головним ворогом публічної сфери, адже економічні інтереси – завжди приватні, у той час як публічне завжди виходить за рамки будь-якої суб’єктивності чи сингулярного. Публічний простір конструюється мисленням, здатним певною мірою абстрагуватись від приватних інтересів, маючи на меті побудову загального блага. Тому змагання за публічний простір – це спроба вивести його за рамки контролю, який провадять приватні суб’єкти, на кшталт бізнесу і корпоративних структур [2, с.5]. Для феміністських підходів “розмови чоловіків” про публічність є наочним прикладом домінування маскулінного дискурсу і послідовного виключення жінок з поля інтерпретації “публічного”. Історичними типами такої “ізоляції” – були як античність так і Новий час, де жінки фактично не були громадянами, через відсутність прав. У епоху Нового часу, у кав’ярнях, театрах, лекційних залах, питання громади та держави обговорювали виключно чоловіки. Жінки принципово витісняються із сфери

публічного, ареалом їхнього життя як ментального так і соціального був приватний простір [2, с.6].

Дослідник Панченков, декларує два підходи у інтерпретації публічного, і з ним важко не погодитись. Перший з цих підходів, означає публічність, як простір зустрічей вільних громадян і вироблення ними – на основі вільної і певним чином організованої комунікації – сукупності точок зору на деякі загальні питання життя суспільства, що не стосуються їхніх приватних інтересів. Цей підхід асоціюється з іменами Ханни Арендт і Юргена Габермаса (хоча іноді їх також розглядають як два різні підходи) [2, с.6].

Другий поширений підхід до розуміння публічної сфери розглядає публічність як “соціабільність” (sociability) – здатність до здійснення соціальної взаємодії, соціального життя. Ця традиція описує публічну сферу як простір, де “множинні несплановані взаємодії” та незнайомі люди можуть зустрічатися і насолоджуватися компанією один одного. Цей підхід пов’язаний з філософією міста Річарда Сеннета, а він сам посилається на драматургічну соціологію І. Гофмана [3, с.21]. Версія розуміння публічного простору імпліцитно має на увазі ще два моменти: по-перше, принципове визначення публічного, через протиставлення приватного і, по-друге, важливість наявності у публічному просторі поля для конструктивної комунікації між присутніми.

1. Єрмоленко В. Оповідач і філософ Вальтер Беньямін та його час [Текст] / Володимир Єрмоленко. – Київ : Критика, 2011. – 280 с. 2. Панченков О. Публичное пространство города перед лицом вызовов современности: мобильность и «злоупотребление публичностью» [Електронний ресурс] / Олег Панченков // Новое литературное обозрение. – 2012. – № 117. – Режим доступу: <http://www.intelros.ru/readroom/nlo/nlo-117-2012/> 3. Сеннет Р. Падение публичного человека [Текст] / Р. Сеннет. – М. : Логос, 2002. – 424 с.